

De grootste bankoverval aller tijden

Uitgeverij Eenvoudig Communiceren | Lezen voor Iedereen

www.eenvoudigcommuniceren.nl

www.lezenvooriesdereen.be

Voor meer informatie over *Leeslicht*: www.leeslicht.nl

Deze uitgave is een bewerking van *De grootste bankoverval aller tijden* van Frank Krake, gepubliceerd door Uitgeverij Achtbaan (Hengelo, 2022).

Bewerking in eenvoudig Nederlands: Karine Jekel

Eindredactie: Jet Doedel

Redactie en vormgeving: Eenvoudig Communiceren

Foto's binnenwerk en omslag: Uitgeverij Achtbaan

© Uitgeverij Eenvoudig Communiceren

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeleenvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

ISBN 978 90 8696 736 0

NUR 286

Frank Krake

De grootste bankoverval aller tijden

In makkelijke taal

Dit boek heeft het keurmerk makkelijk lezen.

Inhoud

Deel 1: Vrienden in het verzet

1. Derk doet wat hij wil
2. Het is oorlog
3. Een Duitse spion
4. Kamp Vught
5. Derk steelt een pistool
6. Derk duikt onder
7. 'Zijn spullen heeft hij niet meer nodig'
8. Gewonde verzetsmannen

Deel 2: De grootste bankoverval ooit

9. 150 miljoen gulden
10. Nu gaat het gebeuren
11. De overval
12. Alarm
13. Hoe groot is de buit?
14. Duitse agenten
15. Een dure hooiberg
16. Opgepakt
17. De buit

Deel 3: De laatste maanden van de oorlog

18. In de gevangenis
19. De oorlog is nog lang niet voorbij
20. Hulp van buiten
21. Twee brieven
22. Vertrek
23. Bijna thuis
24. Vrienden
25. Kamp Neuengamme
26. Kamp Reihershorst en Kamp Wöbbelin
27. Willem, Derk, Douwe en paard Piet

Moeilijke woorden zijn onderstreept. Ze worden uitgelegd in de woordenlijst op pagina 109.

Derk Smoes

Douwe Mik

Herman Höften

Jan Meenks

Anton Wisman

Deel 1:

Vrienden in het verzet

1926-1938

1. Derk doet wat hij wil

Jongens uit Vriezenveen kunnen kiezen uit drie beroepen: ze worden knecht op een boerderij, ze worden turfsteker, of ze gaan in de textielfabriek werken. Maar dan is er Derk Smoes, met zijn sterke eigen wil. Hij wil geen turfsteker worden en hij heeft geen zin in boerenwerk. En hij wil zéker niet bij zijn vader, broer en zus in de textielfabriek gaan werken.

Als Dirk elf jaar is, zegt zijn leraar: 'Derk is slim. Laat hem verder leren.'

Derks ouders moeten dag en nacht hard werken om genoeg geld te verdienen. Toch krijgen Derk en zijn leraar hun zin. Hij mag verder leren en hoeft niet naar de fabriek.

Op school is Derk goed in rekenen. Daarom mag hij elke week het geld ophalen voor de krant die zijn ouders bezorgen. Zijn vader hoeft zich geen zorgen te maken over de administratie van de krant. Want Derk houdt alles keurig bij.

Hij is pas vijftien als hij examen doet. Na zijn examen solliciteert hij bij de Twentse Bank in het centrum van Almelo.

Begin 1930 vertelt hij trots aan zijn ouders: 'Ik mag vanaf eind januari bij de bank werken.'

Zijn ouders zijn net zo trots als hij: 'Onze Derk werkt bij de Twentse Bank!'

Naast zijn werk bij de bank is Derk lid van een politieke partij. Die partij wil betere rechten voor werkende mensen.

Jonge leden van die partij horen niet te drinken en niet te roken. Maar Derk houdt wel van een biertje. En hij doet graag wat hij zelf wil. Dus als er na het werk iets gedronken wordt, is Derk er altijd bij. Het maakt hem niet uit wat anderen daarvan vinden.

Op 9 april 1938 trouwt Derk met zijn vriendin. Zijn vriendin wil die dag graag een witte jurk aan. Maar de mensen in Vriezenveen zijn streng christelijk. Ze vinden dat je geen seks mag hebben voor je getrouwd bent. En een witte jurk op je bruiloft mag alleen als je nog maagd bent. Derks vriendin is duidelijk geen maagd meer, want ze is zwanger. Daarom staat ze op haar bruiloft in een blauwe jurk naast Derk.

In oktober wordt hun eerste dochter geboren.

2. Het is oorlog

In 1938 en 1939 veroveren de Duitsers Oostenrijk en Polen. Het is daarom geen verrassing als Duitse soldaten op 10 mei 1940 ook Nederland binnenvallen.

Op de eerste dag van de oorlog in Nederland gaat Derk gewoon naar de bank.

Zijn collega Jan Meenks komt pas om half tien binnen.

‘Heb je het gehoord?’, vraagt Jan met een rood hoofd. ‘De Duitsers hebben vannacht alle bruggen over de rivier kapotgemaakt. Ik werd er wakker van.’

‘Is bij jou thuis alles veilig?’, vraagt Derk.

Het lijkt of Jan hem niet hoort.

Hij vertelt gewoon verder: ‘Ik ben gaan kijken. Wat zijn die Duitse tanks groot!’

Vanaf deze ochtend komen Derk en Jan niet altijd meer netjes naar hun werk. Ze gaan in het verzet.

Dat kost veel tijd. Daarom helpen ze elkaar.

Heeft Derk ’s nachts onderduikers in huis genomen?

Dan doet Jan de volgende dag Derks werk.

Heeft Jan midden in de nacht verboden kranten en bonnen rondgebracht? Dan doet Derk de dag daarna het werk van Jan. Zonder te zeuren of vragen te stellen.

In maart 1943 zeggen de Duitsers: 'Alle Nederlandse mannen tussen de 18 en 35 jaar moeten voor ons gaan werken.'

'Werken voor de Duitsers?', zegt Jan. 'Echt niet.'

Derk is het met hem eens: 'Nooit!'

Maar hoe kunnen ze zorgen dat ze niet in Duitsland hoeven te werken? Onverwacht krijgen ze hulp. Op een dag is Jan op bezoek bij de Nederlandse Bank. Die bank is vlak bij de Twentse bank, waar Jan en Derk werken.

'Ik hoorde dat je naar Duitsland moet', zegt de baas van de Nederlandse bank. 'Om daar te gaan werken.'

'Dat klopt', zegt Jan. 'Over een paar weken moet ik echt gaan.'

De baas van de bank kijkt hem over zijn bril heen aan.

'Wil je dat?'

'Nee, natuurlijk niet!', zegt Jan. 'Maar ik heb geen keus.'

'Misschien heb je wel een keus ... Zou je bij de Nederlandse Bank willen werken? Mannen die bij de Nederlandse Bank werken, hoeven niet naar Duitsland toe.'

'Kan dat?', vraagt Jan. 'Dan wil ik dat heel graag!'

'Werken er nog meer mensen bij de Twentse Bank, die dat zouden willen?'

Daar hoeft Jan niet over na te denken.

‘Derk Smoes’, zegt hij meteen.

‘Goed’, zegt de baas. ‘Om bij de Nederlandse Bank te mogen werken, moeten jullie eerst worden onderzocht door een arts. Maar dat komt wel goed, hoor!’

Twee dagen later gaan Jan en Derk samen naar de dokter. Ze maken zich geen zorgen, want ze zijn allebei gezond.

Dat ziet de dokter ook. Ze krijgen een formulier mee, waarop staat: GOEDGEKEURD.

Tevreden laten ze de formulieren zien aan de baas van de Nederlandse Bank.

Maar die kijkt minder blij.

‘Dat is niet mooi, mannen. Om hier te mogen werken, moet je zijn afgekeurd voor het werk in Duitsland. Maar we lossen dit wel op. Ga vanavond om zeven uur naar mijn buurman toe. Mijn buurman is dokter. Hij helpt jullie wel.’

Die avond kleedt Jan zich uit voor de dokter.

‘Ik zie het al’, zegt de arts. ‘Je hebt een ziekte aan je aderen. Kleed je maar weer aan.’

Derk hoeft zijn kleren niet eens uit te trekken.

‘Hier’, zegt de dokter. ‘Neem deze foto maar mee.’

Daarop is te zien dat je wondjes in je maag hebt.

Je kunt niet langer dan een uur achter elkaar werken.

Jullie zijn allebei afgekeurd. Vertel dat maar aan mijn buurman.'

'Van wie is de maag op die foto?', vraagt Derk. Maar daar geeft de dokter geen antwoord op.

3. Het is oorlog

Albert Wisman woont in een veengebied, net als Derk. Zijn vader werkt zeven dagen in de week als turfsteker. En zijn moeder zorgt voor het huishouden, hun twaalf kinderen en hun dieren. Elke nacht staat ze om vier uur op. Dan melkt ze de koe en haalt ze de eieren bij de kippen weg. De eieren verkoopt ze, op één na. Van dat ene ei en van melk van hun eigen koe bakt ze pannenkoeken. Zo hoeft ze geen duur brood te kopen.

Als Albert 10 jaar is, gaat hij van school. Net als zijn oudere broers gaat hij zijn vader helpen met turfsteken. Maar ze verdienen bijna niets, terwijl ze heel hard werken.

‘In de Twentse textielfabrieken zijn mensen nodig’, horen ze.

‘Goed’, zegt Alberts vader. ‘Dan verhuizen we naar Twente.’

De verhuizing is een grote en goede stap. Alberts vader verdient meer geld in de Twentse fabriek, terwijl hij minder hoeft te werken. Op zaterdagmiddag en zondag is hij zelfs vrij.

In de jaren voor de oorlog werkt Albert als militair. Aan het begin van de oorlog krijgt hij nieuw werk: hij gaat bij de grenspolitie werken.

Ook gaat hij in het verzet. Hij trekt in 1940 posters van NSB'ers van gebouwen. Hij schrijft met witte verf teksten tegen de Duitsers op straat. Maar Albert vindt het niet genoeg. Hij wil meer doen. Daarom brengt hij steeds vaker 's nachts met de motor mensen naar plekken waar ze veilig zijn voor de Duitsers. Maar soms zijn er problemen ...

Op een nacht komt Albert aan in een hut in het bos met onderduikers. Er komt een man naar hem toe. De man vertelt: 'Er is hier al een paar dagen een Canadese piloot verstopt.'

'Ja?', vraagt Albert.

'Maar volgens mij liegt hij', zegt de man. 'Ik denk dat hij helemaal geen piloot is. Hij heeft een Duits accent. En als we het over vliegtuigen hebben, praat hij nooit mee. Dat is toch gek?'

'Denk je dat hij een Duitse spion is?', vraagt Albert.

De man knikt. Albert denkt na.

Dan zegt hij; 'Die vent wil kijken wat wij hier doen en dan vertelt hij dat aan de Duitsers. Die zullen ons opsporen en vermoorden. houd hem hier. Laat hem niet merken wat je weet. Ik ga hulp halen!'

Albert gaat naar een politieman, die ook in het verzet zit.

'Volgens mij hebben we een Duitse spion gevonden', vertelt hij.

De politieman komt langs bij de onderduikers. Hij maakt een praatje. Al snel heeft hij door dat die piloot nog nooit in Canada is geweest. En hij weet helemaal niets van vliegtuigen.

‘Ik denk ook dat het een Duitser is’, zegt de politieman tegen Albert. ‘Hij moet verdwijnen, want hij weet te veel. Ik zorg dat je een pistool krijgt. Verder moet je het zelf doen.’

Albert slikt. Maar hij weet wat hij moet doen. Op 31 augustus 1941 haalt Albert de Canadese piloot op.

‘Ik breng je naar een veilige plek’, liegt hij. ‘We gaan door België naar Frankrijk toe. Kom mee. We moeten eerst een stukje lopen.’

Met het pistool in zijn broek loopt Albert achter de Duitse soldaat aan. Verderop heeft hij een gat gegraven. Zodra ze daar zijn, doet Albert wat hij moet doen. Hij schiet de man neer. Netjes valt hij voorover in zijn graf.

Uit zijn spullen blijkt gelukkig dat ze gelijk hadden: de Canadese piloot was eigenlijk een Duitse soldaat.

De rest van zijn leven wil Albert met niemand over deze nacht praten.